

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till ny epizootilag och en särskild zoonoslag med bestämmelser om förebyggande åtgärder, kontroll och bekämpning av smittsamma djursjukdomar. De båda lagarna föreslås kompletterade med vissa bestämmelser i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m. I ärendet behandlas även 3 följdmotioner med totalt 12 yrkanden.

Regeringens förslag tillstyrks och samtliga motioner avstyrks.

Till ärendet har fogats en reservation.

Propositionen

Regeringen (Jordbruksdepartementet) föreslår i proposition 1998/99:88 att riksdagen antar regeringens förslag till

1. epizootilag,
2. zoonoslag,
3. lag om ändring i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny epizootilag och en särskild zoonoslag med bestämmelser om förebyggande åtgärder, kontroll och bekämpning av smittsamma djursjukdomar. De båda lagarna föreslås kompletterade med vissa bestämmelser i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.

En ny epizootilag föreslås ersätta den nu gällande epizootilagen (1980:369). Den nya lagen skall gälla sådana allvarliga djursjukdomar som kan spridas genom smitta bland djur eller från djur till människa. Lagen innehåller bestämmelser om förebyggande åtgärder, bekämpning, tillsyn och ersättning. Lagen skall omfatta allvarliga djursjukdomar som normalt inte finns i Sverige. Vid ett sjukdomsutbrott skall samhällets åtgärder syfta till att utrota sjukdomen i landet. De epizootiska sjukdomarna skall anges i verkställighetsföreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En ny zoonoslag föreslås som innehåller bestämmelser om sådana sjukdomar eller smittämnen hos djur som kan spridas naturligt genom smitta från djur till människa men som inte är av den karaktären att de faller under epi-

zootilagen. Lagen, som ersätter den nuvarande lagen (1983:738) om bekämpande av salmonella hos djur, innehåller bestämmelser om kontroll, förebyggande åtgärder, bekämpning och tillsyn. Lagen skall omfatta sådana djursjukdomar eller smittämnen om vilka det finns tillräckliga kunskaper för effektiva kontroll- och bekämpningsåtgärder. Sjukdomen eller smittämnet finns normalt i Sverige och det saknas realistiska möjligheter till utrotning. Samhällets åtgärder enligt lagen skall syfta till att förebygga och begränsa förekomsten av de sjukdomar eller smittämnen som omfattas av lagen. Även zoonoserna skall anges i verkställighetsföreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Slutligen föreslås vissa ändringar i lagen om provtagning på djur, m.m. Syftet med dessa ändringar är att lagen skall utgöra ett komplement till epizootilagen och zoonoslagen. Lagens tillämpningsområde vidgas till att omfatta inte bara smittsamma djursjukdomar utan även sådana smittämnen hos djur som inte ger upphov till sjukdom hos djur, men väl hos människa. I lagen införs även nya bestämmelser om möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om anmälningskyldighet för veterinärer m.fl. samt att meddela föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om förebyggande åtgärder. Ändringarna tar sikte på sjukdomar om vilka kunskaperna är alltför bristfälliga för att en mer systematisk bekämpning skall kunna genomföras. När tillräcklig kunskap erhållits kan sjukdomen eller smittämnet om detta anses lämpligt föras in under endera epizootilagen eller zoonoslagen.

De nya lagarna och ändringarna i provtagningslagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 1999.

Lagrådet har avgett yttrande över lagförslagen. Lagförslagen bifogas som bilaga till detta betänkande.

Motionerna

1998/99:MJ9 av Eskil Erlandsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ersättning bör utgå med 100 % också för produktionsbortfall för besättningar anslutna till kontrollprogram och som drabbas av epizootiutbrott,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ersättningen för produktionsbortfall bör utgå med 70 % för besättningar som inte är anslutna till kontrollprogram och som drabbas av epizootiutbrott,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ersättningen för bekämpning av zoonosutbrott bör uppgå till 100 % av kostnaderna för myndighetsingripandet om besättningen är ansluten till hälsovård och kontrollprogram,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ersättningen för bekämpning av zoonosutbrott bör uppgå till 70 % av kostnaderna för myndighetsingripandet om besättningen inte är ansluten till hälsovård och kontrollprogram,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att djurägaren fullt ut kompenseras om djur, i syfte att begränsa spridningen av zoonoser, förbjuds att beta på marker som berättigar till betesmarksersättning från EU:s miljöprogram.

1998/99:MJ10 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar om ersättningsregler enligt epizootilagen i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontroll och förebyggande åtgärder enligt epizootilagen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om principer för ersättning enligt zoonoslagen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om begränsningar vad gäller hanteringen av djur enligt zoonoslagen.

1998/99:MJ11 av Caroline Hagström m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomisk ersättning vid produktionsbortfall,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande åtgärder,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomisk ersättning vid meddelande av föreskrifter.

Utskottet

Inledning

Epizootilagen (1980:369) trädde i kraft den 1 juli 1980. Den har därefter ändrats tre gånger, senast år 1994 och 1996. Bakgrunden till ändringen år 1994 var EES-avtalet som förutsatte att stora delar av EG:s bestämmelser om bekämpning av epizootier införlivades i svensk lagstiftning. Ändringarna år 1996 avsåg en anpassning till de nya reglerna om en obligatorisk tvåpartsprocess i förvaltningsprocessen.

Lagen (1983:738) om bekämpande av salmonella hos djur trädde i kraft den 1 januari 1984. Den har därefter ändrats tre gånger, senast år 1995 och 1998. År 1995 infördes den obligatoriska salmonellaprovtagningen för värphönsbesättningar och Statens jordbruksverk gavs möjlighet att delegera till en veterinär att besluta om bekämpningsåtgärder enligt lagen. Ändringarna år 1998 var en följd av de nya reglerna för förvaltningsprocessen som nämns ovan.

Regeringen beslutade i juni 1996 att ge Jordbruksverket i uppdrag att i samråd med Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet göra en översyn av epizootilagstiftningen. Beslutet togs bl.a. mot bakgrund av att Sveriges medlemskap i EU har inneburit att handeln med djur över gränserna ökat samtidigt som möjligheterna till gränskontroller har minskat. Detta kan innebära en ökad risk för att smittsamma sjukdomar kommer in i landet. Utredningsuppdraget omfattade en utvärdering av hur epizootilagen i alla dess delar fungerar i dag och en redovisning av de regler som gäller i övriga EU-länder, särskilt vad gäller frågan om ersättning vid sjukdomsutbrott. I uppdraget

ingick även att utreda vilka djursjukdomar som bör ingå i epizootilagen, vilka regler om bekämpning vid eventuella sjukdomsutbrott det finns behov av samt olika ersättningsfrågor.

Regeringen beslutade i december 1997 att ge Jordbruksverket i uppdrag att efter samråd med Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet även utreda frågan om en särskild lagstiftning för zoonotiska sjukdomar hos djur och att i samband därmed göra en översyn av salmonellalagstiftningen. I uppdraget ingick även att utreda olika kostnadsfrågor.

Jordbruksverket har redovisat uppdragen i rapporterna Översyn av epizootilagstiftningen och Salmonella och andra zoonoser hos djur. Rapporterna har remissbehandlats.

Utskottet har anordnat en utfrågning med representanter för Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt med anledning av propositionen. LRF har också uppvaktat utskottet i frågan.

En ny epizootilag

Propositionen

Lagens tillämpningsområde

En ny epizootilag införs. Den nya lagen skall omfatta sådana allmänfarliga djursjukdomar som kan spridas genom smitta bland djur eller från djur till människa. Sjukdomen skall vara allmänfarlig i den meningen att den kan utgöra ett allvarligt hot mot människors eller djurs hälsa eller medföra stora ekonomiska förluster för samhället. Samhällets åtgärder med anledning av ett sjukdomsutbrott skall syfta till att befria landet från sjukdomen.

Liksom hittills bör det ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att i verkställighetsföreskrifter ange vilka sjukdomar som omfattas av lagen. Till de epizootiska sjukdomarna bör inte bara hänföras sjukdomar som kan få en stor utbredning, närmast genom att de är i hög grad smittsamma. Som epizootisk sjukdom bör också räknas sjukdomar som är allmänfarliga inte bara i den meningen att de kan medföra stora ekonomiska förluster för samhället utan också genom att de kan utgöra ett allvarligt hot mot människors eller djurs hälsa. Exempel på sådana sjukdomar är de olika formerna av transmissibel spongiform encephalopati (TSE) som bl.a. omfattar scrapie hos får och bovin spongiform encephalopati (BSE) hos nötkreatur.

Sjukdomarna

De föreslagna ändringarna av lagens tillämpningsområde föranleder i princip ingen förändring vad gäller vilka sjukdomar som skall omfattas av lagen. De sjukdomar som omfattas av den nuvarande epizootilagen bör, med några få undantag, även fortsättningsvis regleras i epizootilagstiftningen. En god vägledning till vilka sjukdomar som i princip bör omfattas av epizootilagen är den A-lista som upprättas av Office International des Epizooties (OIE). Sjukdomarna i OIE:s A-lista definieras som sådana smittsamma sjukdomar som har förmåga till snabb spridning utan hänsyn till nationsgränser och som

medför allvarliga konsekvenser från socioekonomisk synpunkt eller folkhälso-synpunkt.

Trots att en sjukdom uppfyller kriterierna för att omfattas av lagen kan det finnas särskilda omständigheter som medför att sjukdomen ändå bör lämnas utanför lagstiftningen. En sådan omständighet är att sjukdomen lyckats få fäste i landet och bedömningen görs att smittämnet inte kan utrotas. Epizootilagstiftningen är i många avseenden till karaktären en katastroflagstiftning som vid ett sjukdomsutbrott skall användas för att effektivt bekämpa sjukdomen så att landet snarast helt blir fritt från denna. Har en sjukdom emellertid fått permanent fäste i landet förfelar reglerna sin verkan. Sjukdomen bör då inte omfattas av lagen. Detta även om sjukdomen är allvarlig, smittsam och från samhällets synpunkt kostsam.

Enligt nuvarande lag ankommer det på regeringen att fastställa vilka sjukdomar som skall omfattas av lagen. Jordbruksverket har dessutom möjlighet att genom föreskrifter bestämma att även andra sjukdomar skall omfattas av lagen. Även om flertalet sjukdomar som omfattas av epizootilagstiftningen är givna genom sin speciella karaktär kan behov finnas att med kort varsel föra en sjukdom till eller från lagens tillämpningsområde. Detta är en förutsättning för att lagen i en ständigt föränderlig värld skall vara effektiv och kunna fungera på det sätt som är nödvändigt för att undvika spridning av allvarliga sjukdomar. För att detta skall kunna ske bör uppgiften att i verkställighetsföreskrifter peka ut de sjukdomar som skall omfattas av den nya lagen lämpligen delegeras till Jordbruksverket.

Bekämpningsåtgärder och tillsyn

Ett av lagstiftningens främsta syften är att åstadkomma en effektiv bekämpning av epizootiska sjukdomar. En sådan bekämpning uppnås genom en rad samverkande faktorer. De nuvarande reglerna behöver kompletteras i vissa avseenden för att åstadkomma en bättre måluppfyllelse.

Vid utbrott av en smittsam sjukdom är ofta tidsfaktorn av största betydelse. En observant djurägare som i ett tidigt skede upptäcker symptom på en djursjukdom och då omedelbart vidtar åtgärder för att hindra fortsatt spridning kan många gånger förhindra ett mer omfattande utbrott av sjukdomen. Regeringen föreslår därför att bestämmelser om den enskildes ansvar vid misstanke om djursjukdom skall finnas i epizootilagen. De närmare bestämmelserna om vad den enskilde djurägaren har att iaktta bör med stöd av ett myndigande i lagen fastställas i föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Anmälningsskyldighet för veterinärer vid misstanke om epizootisk eller annan smittsam sjukdom regleras i förordningen (1971:810) med allmän veterinärinstruktion. De regler som rör de epizootiska sjukdomarna bör dock enligt regeringens uppfattning återfinnas i epizootilagen. Regeringen föreslår att en veterinärs anmälningsskyldighet vid misstanke om epizootisk sjukdom begränsas så att anmälan endast skall göras till Jordbruksverket och länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall därefter skyndsamt underrätta Statens veterinärmedicinska anstalt, distriktsveterinären och den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt Fiskeriver-

ket, om det är fråga om en epizootisk sjukdom hos fisk. När det är fråga om en epizootisk sjukdom som kan överföras till människor skall länsstyrelsen skyndsamt underrätta även Statens livsmedelsverk, Smittskyddsinstitutet och smittskyddsläkaren.

Regeringen föreslår även att en bestämmelse om anmälningsskyldighet för den ansvarige vid ett laboratorium införs.

Regeringen föreslår vidare att en veterinär, om det är nödvändigt för utredning av en epizootisk sjukdom, får låta avliva ett djur som misstänks vara smittat. Syftet med bestämmelsen är att ge veterinären möjlighet att genomföra patologisk-anatomiska undersökningar och att få tillgång till material för bakteriologisk eller virologisk analys, vilket kan vara av avgörande betydelse för utredningen.

En veterinär som har grundad anledning anta att ett utbrott av en epidemisk sjukdom har inträffat skall spärrförklara det område där smitta kan förekomma. Med hänsyn till konsekvenserna av en spärrförklaring bör den myndighet som ansvarar för bekämpningen tidigt få möjlighet att pröva huruvida veterinärens beslut skall fortsätta att gälla. Myndigheten kan därvid utöka, inskränka eller upphäva veterinärens beslut. Mot bakgrund härav föreslås att en veterinärs beslut om spärrförklaring till skillnad mot vad som nu gäller skall underställas den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen föreslår vidare att det i lagen införs en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna om spärrförklaring, smittförklaring, förbud mot transporter och tillträdesförbud.

För att på ett effektivt sätt kunna förebygga epizootiska sjukdomar och för att vid sjukdomsutbrott få till stånd en väl fungerande bekämpning krävs att myndigheters befogenheter också innefattar en rätt att inte bara meddela föreskrifter utan även fatta beslut i enskilda fall.

En myndighet får enligt nuvarande bestämmelser meddela föreskrifter om oskadliggörande av döda djur och produkter av djur. Det kan emellertid vara nödvändigt att oskadliggöra även annat, såsom avfall och material som kan sprida smitta. Epizootilagstiftningen bör kompletteras i detta avseende. Vidare bör det finnas en möjlighet att kunna föreskriva eller besluta om begränsning i hanteringen av djur.

För de enbart nationellt reglerade sjukdomarna kan den situationen uppkomma, trots ambitiösa och omfattande bekämpningsåtgärder, att det bedöms uteslutet att utrota sjukdomen i landet. Under sådana omständigheter bör det i lagstiftningen finnas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avbryta bekämpningen.

En viktig förutsättning för en effektiv bekämpning är en väl fungerande tillsyn. Enligt epizootilagen ankommer det på Jordbruksverket att utöva den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen, medan länsstyrelsen utövar tillsynen inom länet. Tillsynsmyndigheten har därvid rätt att bl.a. få tillträde till områden, lokaler eller andra utrymmen för att där göra undersökningar och ta prover. Regeringen anser att även Jordbruksverket i sin egenskap av central tillsynsmyndighet skall få de befogenheter som i dag endast tillkommer länsstyrelsen.

Enligt den nu gällande epizootilagen lämnas ersättning av statsmedel till den som, på grund av beslut enligt lagen eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen, drabbats av kostnad eller förlust genom intrång i näringsverksamhet eller av kostnad eller förlust i annat fall genom att husdjur avlivas eller dör till följd av skyddsympning eller annan behandling. Även inkomstförlust ersätts. Ersättning lämnas för hela den faktiska kostnaden eller förlusten. Statens kostnader för bekämpning av epizootiska sjukdomar uppgick under budgetåret 1998 till drygt 70 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att den enskilde djurägaren i fortsättningen bör ta ett större ekonomiskt ansvar för sjukdomsbekämpningen än vad som följer av gällande bestämmelser. Sålunda bör full ersättning även fortsättningsvis lämnas för avlivade djur, saneringskostnader och inkomstförlust medan ersättningen för produktionsbortfall reduceras till 50 %. Denna modell överensstämmer i sina huvuddrag med den ersättningstradition som gäller i de flesta övriga EU-länder.

Den del av kostnaden som inte finansieras med statsmedel bör producenten själv kunna täcka genom att teckna en försäkring. Med regeringens ställningstagande att den enskilde djurägaren och jordbruksnäringen skall ta ett större ansvar för sjukdomsbekämpningen följer att dessa grupper även bör ta ett ansvar för att åstadkomma en försäkringslösning. Den ersättningsmodell som regeringen föreslår bör i väsentlig grad minska de problem som kan vara förknippade med att utforma en lämplig försäkring.

Det bör emellertid finnas en möjlighet för regeringen att för vissa särskilt allvarliga sjukdomar föreskriva att full ersättning skall lämnas även för produktionsbortfall. Det bör vara fråga om ett fåtal mycket allvarliga sjukdomar vilkas spridning i landet Sverige över huvud taget inte kan riskera, t.ex. sjukdomar i gruppen transmissibel spongiform encephalopati (TSE) och mul- och klövsjuka.

Ersättning skall även i fortsättningen lämnas enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer. Ersättning skall lämnas enbart för kostnader eller förluster som föranleds av en myndighets beslut enligt lagen. Kostnader eller förluster som uppkommer enbart på grund av sjukdomen skall alltså inte ersättas. Endast den som direkt och primärt drabbas av ett beslut skall ha rätt till ersättning.

Ersättning skall lämnas för förlust på grund av att husdjur avlivas eller dör till följd av skyddsympning eller annan behandling. Djuret skall värderas till det verkliga värde det har vid värderingstillfället.

Ersättning skall lämnas för produktionsbortfall till följd av ett beslut enligt epizootilagen, t.ex. när meddelade beslut leder till att det normala arbetet på den sjukdomsdrabbade gården inte kan utföras eller till att framställda produkter inte kan föras ut från gården.

Annan inkomstförlust än den som följer genom intrång i verksamhet skall också ersättas. Det som avses är sådan inkomstförlust som uppstår till följd av att annat arbete än sådant som är direkt hänförligt till att produktionen inte kan utföras på grund av att ett område har spärrats av. Som exempel kan

nämnas att djurägarens familjemedlemmar på grund av en spärrförklaring inte får lämna fastigheten för att åka till sina arbetsplatser.

Enligt gällande epizootilag kan ersättning jämkas om den ersättningsberättigade uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet har medverkat till kostnaden eller förlusten. Bestämmelsen är ett viktigt styrmedel när det gäller den enskildes allmänna agerande i samband med ett sjukdomsutbrott. I detta sammanhang bör djurägarens riskbeteende kunna vägas in. För att markera vikten av ett korrekt och lojalt beteende från enskilda vid ett sjukdomsutbrott anser regeringen att det bör räcka med vanlig vårdslöshet hos den enskilde för att möjlighet till jämkning skall finnas. Det bör också finnas möjlighet att jämka ersättningen i det fall den ersättningskyldige underlåter att följa ett beslut enligt lagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter. Denna möjlighet inverkar inte på den enskildes rätt att överklaga sådana beslut eller begära inhibition.

Enligt regeringens uppfattning bör näringen och den enskilde producenten ta ett ekonomiskt ansvar för de förebyggande åtgärderna, medan medborgarna i allmänhet bör få tåla ett visst intrång i handlingsfriheten när kontrollåtgärder behöver vidtas. Möjligheten bör därför finnas att föreskriva att viss sådan åtgärd, som alltså kan avse generella förebyggande åtgärder eller kontrollåtgärder inom en viss region eller liknande, inte berättigar till ersättning. En bedömning av sjukdomen och typen och omfattningen av restriktionerna blir avgörande faktorer för frågan om ersättning. Det kan naturligtvis finnas exempel på sådana åtgärder där staten alltså bör ta det ekonomiska ansvaret, medan det i andra fall framstår som rimligt att den enskilde producenten eller näringen får svara för finansieringen. Om möjligt innan och i vart fall efter det att åtgärderna vidtagits bör enligt regeringens mening ett fortlöpande samråd ske med berörda företag och organisationer så långt detta är praktiskt genomförbart.

Vissa djur inom animalieproduktionen betingar mycket höga värden. Kostnaderna för staten vid avlivning av dessa djur kan bli orimligt höga. Det är dessutom svårt att fastställa ett rimligt marknadspris eftersom det saknas tillräckliga möjligheter till jämförelser. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få besluta om en maximering av det ersättningsgrundande värdet på ett avlivat djur. Detta högsta belopp skall betydligt överstiga de normalt förekommande marknadsvärdena för de mer vanliga djurtyperna. Det kan bli aktuellt att maximera ersättningen också för saneringskostnader, såvitt dessa avser förstörda embryon, ägg avsedda för reproduktion eller förstörd sperma.

Ersättning för inkomstbortfall bör med fördel kunna beräknas med hjälp av en schablon. En förutsättning torde dock vara att sjukdomen fått en viss spridning i landet så att antalet jämförbara fall inte blir för litet. Även kostnader för sanering kan lämpligen beräknas enligt en schablon.

Straffbestämmelse

För de flesta fall av överträdelse av den föreslagna lagens bestämmelser framstår böter som den mest adekvata påföljden. Det finns således inte någon

anledning att utvidga straffskalan i syfte att åstadkomma en allmänt strängare bedömning av brott mot lagen.

För att de allvarligaste överträdelserna mot lagen skall kunna föranleda tillräckligt straff och för att nå överensstämmelse med andra lagar vars syfte också är att värna människors och djurs hälsa bör brott mot epizootilagen eller mot föreskrifter eller beslut meddelade med stöd av lagen också kunna medföra fängelsestraff. Ett ringa brott skall inte medföra straffansvar.

Motionerna

Centerpartiet motsätter sig i motion MJ9 yrkandena 1 och 2 att ersättningen för produktionsbortfall vid epizootiutbrott reduceras till 50 %. I stället bör ersättningsreglerna utformas så att förebyggande arbete stimuleras. För besättningar anslutna till kontrollprogram bör ersättningen vara 100 % även för produktionsbortfall. I annat fall bör ersättningen uppgå till 70 % av den faktiska förlusten.

Även Moderata samlingspartiet anser att det är av stor vikt att ersättnings-systemet är upplagt så att det ger djurägarna incitament att med förebyggande åtgärder förhindra att smitta uppstår. Man föreslår därför i motion MJ10 yrkande 1 att de djurägare som är anslutna till frivilliga kontrollprogram även fortsättningsvis skall garanteras full ersättning för kostnader eller förlust som uppstår som ett resultat av beslut enligt epizootilagen. Däremot bör den del av ersättningen som avser produktionsbortfall sänkas till nivån 75 % i de fall besättningen inte är ansluten till kontrollprogram. Därutöver anförs i motionens yrkande 2 att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer inte skall ges generell rätt att meddela föreskrifter som innebär att ersättning för kontrollåtgärder och förebyggande åtgärder inte lämnas. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör dock, efter samråd med berörda företag och organisationer, kunna meddela föreskrifter om att ersättning inte lämnas för vissa kontrollåtgärder eller förebyggande åtgärder som är av sådan art att den enskilda näringsidkaren inte drabbas av betydande kostnader.

Kristdemokraterna anför i motion MJ11 yrkande 1 (delvis) att staten måste ha det övergripande ansvaret för att hålla landet fritt från allvarliga smittsamma djursjukdomar och att det är angeläget att den enskilde djurägaren erhåller sådan ersättning att det ekonomiska incitamentet finns kvar att rapportera sjukdomar. De djurägare som ansluter sin besättning till frivilliga kontrollprogram bör därför få full ersättning även fortsättningsvis. Kristdemokraterna motsätter sig också förslaget att regeringen eller Jordbruksverket skall kunna införa krav på förebyggande åtgärder utan ersättning. Om denna rätt skall finnas måste en överenskommelse träffas i samråd med näringen (yrkande 2).

Utskottets överväganden

Regeringen anför i propositionen att det är rimligt att sjukdomsbekämpningen till stor del finansieras med skattemedel eftersom konsumenterna har nytta av att Sverige har ett gott djurhälsoläge och därmed en hög kvalitet på livsmedlen. Ett gott djurhälsoläge bidrar även till ökade möjligheter till export.

Men även de enskilda djurproducenterna och jordbruksnäringen som sådan har nytta av sjukdomsbekämpningen. Den enskilde producentens besättning blir fri från sjukdomen genom statliga åtgärder, och genom den ersättning som lämnas ställs han/hon efter bekämpningen i princip i samma ekonomiska situation som före myndighetsingripandet. För jordbruksnäringens del medför sjukdomsfrihet ett goodwillvärde för alla producenter och möjligheterna till försäljning ökar. Enligt regeringen finns det följaktligen skäl som talar för att producenterna och näringen finansiellt skall bidra till bekämpningen av de epizootiska sjukdomarna. Den ökade risk för introduktion av sjukdomar genom införsel av djur från andra EU-länder och den storleksmässigt och geografiskt koncentrerade produktionen talar också för att dessa grupper bör ta ett större ekonomiskt ansvar. Regeringen påpekar också att Sverige vid en internationell jämförelse har ett mycket generöst ersättnings-system. Sverige är t.ex. ett av mycket få länder som över huvud taget ersätter produktionsbortfall.

Med regeringens ställningstagande att den enskilde djurägaren och jordbruksnäringen bör ta ett större ekonomiskt ansvar för sjukdomsbekämpningen följer att dessa grupper även bör ta ett ansvar för att åstadkomma en försäkringslösning.

Regeringen föreslår även att det bör finnas en möjlighet att för vissa särskilt allvarliga sjukdomar föreskriva att full ersättning skall lämnas även för produktionsbortfall. Det bör vara fråga om ett fåtal mycket allvarliga sjukdomar vilkas spridning i landet Sverige över huvud taget inte kan riskera, t.ex. sjukdomar i gruppen transmissibel spongiform encephalopati (TSE) och mul- och klövsjuka.

Utskottet delar regeringens uppfattning att djurägarna bör bidra finansiellt till bekämpningen av de epizootiska sjukdomarna. I likhet med regeringen anser utskottet att en sänkt ersättningsnivå inte får medföra att incitamentet att anmäla misstänkta fall av epizootisk sjukdom minskar. För att minska risken för detta bör lagen innehålla bestämmelser om att ersättningen kan jämkas om den ersättningsberättigade avsiktligt eller genom vårdslöshet själv har medverkat till kostnaden eller förlusten. Det kan även innebära ett straffrättsligt ansvar att inte omedelbart anmäla misstanke om epizootisk sjukdom. Med hänvisning till vad som anförts avstyrks motionerna MJ9 (c) yrkandena 1 och 2, MJ10 (m) yrkande 1 och MJ11 (kd) yrkande 1 (delvis).

En viktig del av näringens utökade ansvar för bekämpning av epizootiska sjukdomar är, som regeringen framhåller, att vidta förebyggande åtgärder i syfte att undvika introduktion av sjukdomar eller att hindra att sådan sjukdom sprids. Ju fler djurägare som vidtar förebyggande åtgärder, desto mindre är risken att sjukdomarna introduceras i landet eller att de sprids i stor omfattning.

Kontrollåtgärder som vidtas med stöd av epizootilagen kan bli mycket kostsamma för staten. EG:s regler om regionalisering innebär att mycket stora landområden kan beläggas med olika typer av restriktioner, t.ex. utställningsförbud. Vid fall av mycket smittsam sjukdom kan det även bli aktuellt med restriktioner för t.ex. offentliga sammankomster. Med tanke på det antal människor och företag som kan komma att drabbas av transportförbud, utställningsförbud, trafikrestriktioner m.m. kan sådana restriktioner bli

mycket omfattande och den ersättningsberättigade kretsen komma att omfatta tusentals människor och företag.

De åtgärder som beskrivits ovan är av den karaktären att näringen och den enskilde producenten bör ta ett ekonomiskt ansvar för de förebyggande åtgärderna, medan medborgarna i allmänhet bör få tåla ett visst intrång i handlingsfriheten när kontrollåtgärder behöver vidtas. Möjligheten bör därför finnas att föreskriva att viss sådan åtgärd, som alltså kan avse generella förebyggande åtgärder eller kontrollåtgärder i form av restriktioner inom en viss region eller liknande, inte berättigar till ersättning. En bedömning av sjukdomen och typen och omfattningen av restriktionerna blir avgörande faktorer för frågan om ersättning. Som regeringen påpekar kan det finnas exempel på åtgärder där staten alltså bör ta det ekonomiska ansvaret.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning och tillstyrker att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer skall få meddela föreskrifter om att ersättning inte lämnas för kontrollåtgärder eller förebyggande åtgärder. Utskottet utgår från att myndigheterna i största möjliga utsträckning samråder med berörda företag och organisationer innan en sådan åtgärd vidtas. I sammanhanget vill utskottet också erinra om regeringens uttalande att det kan finnas exempel på åtgärder där staten alltså bör ta det ekonomiska ansvaret. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna MJ10 (m) yrkande 2 och MJ11 (kd) yrkande 2.

Utskottet tillstyrker även i övrigt regeringens förslag till ny epizootilag och har inget att erinra mot de uttalanden som görs på s. 15–31 i propositionen i olika tillämpningsfrågor m.m.

En ny zoonoslag

Propositionen

Lagens tillämpningsområde

Med zoonos menas en sjukdom eller ett smittämne som naturligt kan överföras från djur till människa. De smittämnen som avses behöver inte ge upphov till sjukdom hos djur. Zoonotiska sjukdomar eller smittämnen kan även överföras från människa till djur.

Förekomsten av zoonoser är inte något statiskt tillstånd. Nya zoonoser uppstår hela tiden, antingen genom att smittämnen ändrar karaktär eller genom att kända smittämnen sprids till nya områden eller finner nya värd-djur. Normalt uppstår mellan två och fem nya zoonoser under en tioårsperiod. En del zoonotiska sjukdomar är allmänfarliga och bekämpas därför enligt epizootilagen, t.ex. rabies, tuberkulos och mjältbrand.

De zoonotiska sjukdomarna innebär kostnader för såväl samhället som för de drabbade. Djurens och människornas lidande i samband med sjukdom bör också beaktas. Bekämpning och kontroll av zoonotiska sjukdomar minskar dessa kostnader och leder därmed också till en ekonomisk vinst för samhället.

Regeringen föreslår att en renodlad lag för zoonotiska sjukdomar och smittämnen, som omfattar såväl allmänna förebyggande åtgärder som kontroll- och bekämpningsåtgärder, införs. Lagen skall omfatta de zoonotiska

sjukdomar eller smittämnen som regeringen eller Jordbruksverket bestämmer. För att en sjukdom eller ett smittämne skall omfattas av lagen bör det finnas en mer långsiktig strategi från samhällets sida avseende kontroll och bekämpning. Det innebär att det måste finnas en viss grundläggande kunskap om sjukdomen eller smittämnet. Lagen skall omfatta alla djurslag och alla typer av djurhållning, dvs. även vilda djur, såväl ute i naturen som i fångenskap. Vissa bestämmelser i lagen kan dock av naturliga skäl enbart bli tillämpliga på djur som har en ägare.

Sjukdomarna

Det finns en mängd sjukdomar som faller under beteckningen zoonos, dvs. en sjukdom som smittar från djur till människa och tvärtom. Till dessa sjukdomar hör bl.a. kampylobakterios, leptospiros och borrelios samt, den kanske mest kända, salmonella. Även smittämnet EHEC är en zoonos. Gemensamt för de flesta av zoonoserna är att djuren sällan påverkas i någon högre grad, medan konsekvenserna för smittade människor är desto allvarligare.

För närvarande finns en speciell lagstiftning för salmonella, nämligen lagen om bekämpande av salmonella hos djur. Som tidigare nämnts anser regeringen emellertid att det finns behov av en allmän zoonoslag som möjliggör insatser även mot andra zoonoser. Regeringen delar dock Jordbruksverkets uppfattning att till dess mer kunskap har samlats om zoonoser hos djur, endast salmonella skall omfattas av zoonoslagen. Målsättningen är dock att EHEC så snart som möjligt också skall omfattas av den nya lagens tillämpningsområde. Det saknas i dag tillräcklig kunskap om smittans epidemiologi för att effektivt kunna bekämpa den på besättningsnivå. Regeringen anser därför att EHEC inte i nuläget kan bli föremål för specifika kontroll- och bekämpningsåtgärder enligt zoonoslagen.

Liksom vad gäller epizootiska sjukdomar finns beträffande zoonoser behov av att utan onödig tidsutdräkt kunna anpassa den förteckning av sjukdomar som lagen skall omfatta. Framför allt kan behov finnas att utöka listan med kort varsel. För att göra lagen så effektiv som möjligt bör sjukdomarna anges i verkställighetsföreskrifter av Jordbruksverket.

Förebyggande åtgärder och bekämpningsåtgärder

Med stöd av zoonoslagen skall föreskrifter kunna meddelas om obligatorisk provtagning och om skyldighet för djurägare att föra anteckningar och lämna upplysningar om verksamheten.

Lagen skall innehålla bestämmelser om skyldighet för veterinärer att anmäla misstänkta sjukdomsfall och i görligaste mån förhindra smittspridning samt om anmälningsskyldighet för den som är ansvarig för ett laboratorium.

Lagen skall också innehålla bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter eller beslut i enskilda fall för att förhindra vissa riskbeteenden och för att förebygga och bekämpa de sjukdomar som omfattas av lagen. Vissa beslut skall också kunna fattas av en enskild veterinär.

Jordbruksverket skall ha den centrala tillsynen medan länsstyrelsen skall utöva tillsynen inom länet. Möjlighet skall finnas att överlåta tillsyn till veterinär.

Spridningen av zoonoser mellan djur och människa kan ofta förhindras eller begränsas med tämligen enkla medel. Genom att den som har djur i sin vård och andra iaktar försiktighet vid hanteringen av djur, djurprodukter och andra varor samt vid kontakter mellan djur och människor kan risken för smittspridning minskas. Ovan nämnda bemyndigande bör därför även ge möjlighet att meddela föreskrifter i avsikt att begränsa sådana riskbeteenden. Exempel på sådana föreskrifter kan vara villkor för spridning av gödsel på vall och förbud mot att hålla djur i anslutning till badsjöar och badplatser vid kusten. Föreskrifterna kan vid behov kompletteras med beslut i enskilda fall. Ett sådant beslut skall även kunna fattas av en enskild veterinär. Avsikten är inte att sådana föreskrifter eller beslut skall föranleda någon ersättning från samhällets sida till den enskilde djurägaren.

Ersättningsregler

I den nu gällande lagen om bekämpning av salmonella hos djur finns inte några bestämmelser om ersättning till den som drabbats av kostnader eller förluster med anledning av statens åtgärder enligt lagen. Ersättningsbestämmelserna återfinns i förordningen om bekämpande av salmonella hos djur. Av förarbetena till lagen framgår att bestämmelserna i dåvarande salmonella-förordningen inte skulle anses innebära ett fastslående av att staten i princip skulle vara skyldig att på skadeståndsrättslig eller annan grund svara för kostnader eller förluster som drabbar djurägaren vid myndighetsingripande med stöd av förordningen. Avsikten med reglerna var endast att i skälighetsomfattning mildra de ekonomiska konsekvenser som en salmonellainfektion kan innebära för de enskilda djurägarna. Reglerna är alltså att betrakta som offentlighetsrättsliga bestämmelser till förmån för enskilda.

Regeringen ser ingen anledning att i dag göra en annan bedömning än den som gjordes i det tidigare lagstiftningsärendet. Det kan också tilläggas att ersättningsreglerna är relativt omfattande och detaljerade. Regeringen gör därför den bedömningen att bestämmelser om ersättning med anledning av kontroll och bekämpning enligt zoonoslagen bör tas in i en förordning med angivande av att ersättning får lämnas i vissa angivna fall.

Principen för ersättning enligt zoonoslagen skiljer sig från den princip som valts för den föreslagna epizootilagen, enligt vilken en rätt till ersättning föreligger. Skillnaden motiveras av att åtgärder enligt epizootilagen kan bli mycket omfattande på grund av oväntade och ibland katastrofartade sjukdomsutbrott. Risken för zoonoser som t.ex. salmonella är däremot något som den enskilde djurägaren måste ta hänsyn till som en beaktansvärd risk ingående i företagarrisken, eftersom salmonellasmitta alltid finns i den omgivande miljön.

Ersättningen skall även fortsättningsvis vara bunden till de direkta ekonomiska följderna av åtgärder som staten vidtar med anledning av kontroll och bekämpning av zoonoser. Ekonomiska följder av enbart sjukdomen i sig är alltså inte ersättningsgilla.

Ersättningsnivåerna skall även fortsättningsvis grundas på djurslag, produktionens omfattning och produktionsformen. Liksom hittills skall vidare ersättnings storlek i vissa fall göras beroende av anslutning till kontrollprogram. Vissa produktionsformer skall helt undantas från möjlighet till ersättning av statsmedel.

Beräkningsgrunderna för de olika ersättningsposterna bör enligt regeringen vara desamma som enligt epizootilagen. Möjlighet till jämkning bör också finnas i förordningen, liksom bestämmelser om preskription och överklagande. Bestämmelser om detta återfinns nu i salmonellaförordningen. Jämkningsbestämmelsen bör dock utvidgas till att omfatta en möjlighet till jämkning avseende alla beslut och föreskrifter enligt lagen och till att omfatta också den som uppsåtligen eller av oaktsamhet har medverkat till kostnaden eller förlusten. Enligt gällande förordning kan ersättningen jämkas bara om djurägaren inte följer vissa beslut enligt lagen.

Straffbestämmelse

Liksom är fallet med brott mot epizootilagstiftningen är i de flesta fall böter den lämpligaste påföljden för överträdelser av den nu aktuella lagen. Lagen innehåller emellertid en rad bestämmelser som är av stor betydelse för människors hälsa och för tillgången till sunda livsmedel. Inledningsvis kommer lagens bestämmelser att gälla enbart salmonella, men så fort tillräcklig kunskap finns om andra sjukdomar eller smittämnen så kommer de att omfattas av lagen. Således kan det antas att t.ex. EHEC inom en snar framtid kommer att omfattas av lagen. Mot bakgrund härav framstår efterlevnaden av lagens bestämmelser som utomordentligt viktig.

Mot den angivna bakgrunden bör brott mot zoonoslagen, på samma sätt som föreslås i fråga om epizootilagen, kunna medföra ett fängelsestraff. Ringa brott undantas från straffansvar.

Motionerna

Enligt motion MJ9 (c) yrkandena 3 och 4 är salmonellaspridning i första hand en folkhälsofråga. Därmed bör samhället ta ett minst lika stort ansvar för zoonoser som för epizootier. I motionen föreslås därför att ersättningen avseende produktionsbortfall på grund av myndighetsåtgärder enligt zoonoslagen bör uppgå till 100 % för besättningar anslutna till frivilliga kontrollprogram och till 70 % för övriga.

Även Moderaterna föreslår i motion MJ10 yrkande 3 att de principer man angett vad gäller ersättning för kostnader enligt epizootilagen även bör gälla för zoonoslagen, dvs. full ersättning för produktionsbortfall om besättningen är ansluten till ett frivilligt kontrollprogram, annars 75 %.

Kristdemokraterna anser också i motion MJ11 yrkande 1 (delvis) att de djurägare som anslutit sin besättning till kontrollprogram bör få full ersättning för produktionsbortfall vid ingripanden med stöd av zoonoslagen.

Samtliga motionärer motsätter sig att föreskrifter om begränsningar eller speciella villkor vad gäller hanteringen av djur eller produkter av djur och andra varor eller såvitt avser kontakter mellan djur och människor inte skall föranleda någon ersättning från samhällets sida. Det enda rimliga är enligt

motion MJ10 (m) yrkande 4 att den enskilde näringsidkaren som kan visa att han lider väsentlig ekonomisk skada eller förlust till följd av begränsningen ges rätt till skäligen ersättning. I motionerna MJ9 (c) yrkande 5 och MJ11 (kd) yrkande 3 påtalas särskilt de problem som uppstår om begränsningarna avser mark för vilken djurägaren erhåller betesmarkersättning inom ramen för EU:s miljöprogram.

Utskottets överväganden

Den princip regeringen föreslår för ersättning enligt zoonoslagen skiljer sig från den princip som valts enligt den föreslagna epizootilagen, enligt vilken en uttrycklig rätt till ersättning föreligger. Skillnaden motiveras av att åtgärder enligt epizootilagen kan bli mycket omfattande på grund av oväntade och ibland katastrofartade sjukdomsutbrott. Risken för zoonoser som t.ex. salmonella är däremot något som den enskilde djurägaren måste ta hänsyn till som en beaktansvärd risk ingående i företagarrisken, eftersom salmonellasmitta alltid finns i den omgivande miljön.

Utskottet delar regeringens uppfattning att principerna för ersättning enligt zoonoslagen bör vara annorlunda än de som gäller för ersättning enligt epizootilagen och avstyrker därmed motionerna MJ9 yrkandena 3 och 4, MJ10 yrkande 3 och MJ11 yrkande 1 (delvis). Enligt regeringens förslag skall zoonoslagen inledningsvis endast omfatta salmonella, för vilken det i dag finns ett väl fungerande försäkringssystem. Utskottet vill erinra om att regeringen även föreslår att ersättningens storlek i vissa fall skall göras beroende av anslutning till kontrollprogram.

Spridningen av zoonoser mellan djur och människa kan ofta förhindras eller begränsas med tämligen enkla medel. Genom att den som har djur i sin vård, liksom andra, iakttar försiktighet vid hanteringen av djur, djurprodukter och andra varor samt vid kontakter mellan djur och människa kan risken för smittspridning minskas. Regeringen föreslår därför att det i den nya zoonoslagen införs ett bemyndigande som ger möjlighet att meddela föreskrifter i avsikt att begränsa sådana riskbeteenden. Exempel på sådana föreskrifter kan vara villkor för spridning av gödsel på vall och förbud mot att hålla djur i anslutning till badsjöar och badplatser vid kusten. Avsikten är enligt regeringen inte att sådana beslut skall föranleda någon ersättning från samhällets sida till den enskilde djurägaren.

Utskottet anser att risken för smittspridning bör begränsas med alla tillgängliga medel och tillstyrker därför regeringens förslag om ett bemyndigande att meddela föreskrifter i avsikt att begränsa riskbeteenden. Liksom vad gäller förebyggande åtgärder enligt epizootilagen förutsätter utskottet att myndigheterna i största möjliga utsträckning samråder med berörda djurägare och organisationer vid införande av sådana restriktioner så att effekterna för den enskilde företagaren kan begränsas. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna MJ9 (c) yrkande 5, MJ10 (m) yrkande 4 och MJ11 (kd) yrkande 3.

Utskottet tillstyrker även i övrigt regeringens förslag till ny zoonoslag och har inget att erinra mot de uttalanden som görs på s. 31–42 i propositionen i olika tillämpningsfrågor m.m.

Propositionen

Som ett komplement till de nu föreslagna epizooti- och zoonoslagarna bör en ändring i provtagningslagen göras. Lagen bör utvidgas till att kunna tillämpas även på de smittämnen hos djur som inte ger upphov till sjukdom hos djur, men väl hos människa. Det främsta syftet med denna ändring är att lagen skall kunna göra det möjligt att kartlägga och erhålla kunskap om dessa smittämnen för att de så småningom skall kunna omfattas av zoonoslagens bestämmelser om kontroll- och bekämpningsåtgärder.

Regeringen anser vidare att det är av yttersta vikt att vissa allmänna förebyggande åtgärder vidtas i fråga om de smittämnen och sjukdomar som kommer att omfattas av provtagningslagen. Därför föreslås att det i provtagningslagen införs en bestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om förebyggande åtgärder.

För att uppnå överensstämmelse med epizooti- och zoonoslagen bör det också i provtagningslagen finnas en bestämmelse om anmälnings- och rapporteringsskyldighet för en veterinär eller den som är ansvarig för det laboratorium där sjukdom eller smittämne hos djur konstaterats. Eftersom en sådan skyldighet inte lämpligen kan åläggas beträffande alla djursjukdomar på vilka lagen tillämpas bör det ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om när och hur skyldigheten skall iakttas.

Utskottets överväganden

Utskottet har inga invändningar mot regeringens förslag till ändringar i lagen om provtagning på djur, m.m.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ersättning för produktionsbortfall vid ingripande enligt epizootilagen*

att riksdagen med avslag på motionerna 1998/99:MJ9 yrkandena 1 och 2, 1998/99:MJ10 yrkande 1 och 1998/99:MJ11 yrkande 1 i motsvarande del antar regeringens förslag till epizootilag såvitt avser 15 §,
res. 1 (m, kd, c) - delvis

2. beträffande *ersättning för kontrollåtgärder och förebyggande åtgärder*

att riksdagen med avslag på motionerna 1998/99:MJ10 yrkande 2 och 1998/99:MJ11 yrkande 2 antar regeringens förslag till epizootilag såvitt avser 17 §,

res. 1 (m, kd, c) - delvis

3. beträffande *ersättning för produktionsbortfall vid ingripande enligt zoonoslagen*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99: MJ9 yrkandena 3 och 4, 1998/99: MJ10 yrkande 3 och 1998/99: MJ11 yrkande 1 i motsvarande del,

1998/99: MJU9

res. I (m, kd, c) - delvis

4. beträffande *ersättning vid föreskrifter om begränsning av riskbeteenden*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99: MJ9 yrkande 5, 1998/99: MJ10 yrkande 4 och 1998/99: MJ11 yrkande 3,

res. I (m, kd, c) - delvis

5. beträffande *övriga delar av förslag till ny epizootilag*
att riksdagen antar regeringens förslag till epizootilag i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan,

6. beträffande *förslag till zoonoslag*
att riksdagen antar regeringens förslag till zoonoslag,

7. beträffande *lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.*
att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.

Stockholm den 4 maj 1999

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Dan Ericsson

I beslutet har deltagit: Dan Ericsson (kd), Sinikka Bohlin (s), Göte Jonsson (m), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Maggi Mikaelsson (v), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Gudrun Lindvall (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp) och Lars Lindblad (m).

Reservation

1. Ersättning vid produktionsbortfall, m.m. (mom. 1, 2, 3 och 4)

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Eskil Erlandsson (c) och Lars Lindblad (m) anför:

Vi anser att staten skall ha det övergripande ansvaret för bekämpning av allvarliga smittsamma djursjukdomar, såväl vad gäller epizootiska som zoonotiska sjukdomar. Epizooti- och zoonosutbrott som inte snabbt kontrolleras drabbar inte enbart livsmedelssektorn utan kan även leda till betydande samhällsekonomiska kostnader.

Det är av stor vikt att ersättningssystemet är upplagt så att det ger djurägarna incitament att med förebyggande djurhälsovård och frivilliga kontroll-

program förhindra att smitta eller sjukdom uppstår. I de fall där smitta eller sjukdom trots allt uppstår är det av vikt att ersättningsreglerna är sådana att den enskilde djurägaren inte väntar med att tillkalla veterinär. Målsättningen med systemet måste vara att ersättningen i samband med epizooti- och zoonosutbrott skall medverka till att hålla landet fritt från allvarliga sjukdomar genom tidig upptäckt och effektiv bekämpning.

Vi föreslår därför att de djurägare som är anslutna till frivilliga kontrollprogram och som arbetar med förebyggande djurhälsovård även fortsättningsvis skall garanteras full ersättning för kostnader eller förlust som uppstår som ett resultat av beslut enligt epizooti- eller zoonoslagen. Däremot är det rimligt att för de djurägare som väljer att stå utanför frivilliga kontrollprogram och förebyggande djurhälsovård sänka den del av ersättningen som berör produktionsbortfall till 75 % av den kostnad eller förlust som bortfallet medför. På detta sätt ges klara signaler om den enskildes ansvar för en god djurhållning med förebyggande djurhälsovård. Samtidigt ger systemet en vinst för samhället eftersom arbetet med att förhindra smitta betonas.

Enligt förslaget till ny epizootilag skall regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om att ersättning inte lämnas för kontrollåtgärder eller förebyggande åtgärder som vidtas enligt epizootilagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter. De ekonomiska konsekvenserna av den här typen av myndighetsbeslut kan för enskilda lantbrukare bli mycket stora. Vi anser därför att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer inte skall ges generell rätt att meddela föreskrifter som innebär att ersättning för kontrollåtgärder och förebyggande åtgärder inte lämnas. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör dock, efter samråd med berörda företag och organisationer, kunna meddela föreskrifter om att ersättning inte lämnas för vissa kontrollåtgärder eller förebyggande åtgärder som är av sådan art att den enskilde näringsidkaren inte drabbas av betydande kostnader.

I förslaget till zoonoslag anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få rätt att meddela föreskrifter om begränsningar eller speciella villkor vad gäller hanteringen av djur eller produkter av djur och andra varor, eller såvitt avser kontakter mellan djur och människor. Sådana villkor kan t.ex. gälla spridning av gödsel på vall och förbud mot att hålla djur i anslutning till badsjöar och badplatser vid kusten.

Enligt vår uppfattning kan det finnas anledning att den myndighet som regeringen bestämmer ges rätt att meddela sådana föreskrifter som beskrivs ovan. Det finns dock en risk att enskilda brukare skulle kunna lida stor ekonomisk skada av dessa föreskrifter. I sammanhanget vill vi särskilt peka på de problem som uppstår om begränsningarna avser mark för vilken djurägaren erhåller betesmarksersättning inom ramen för EU:s miljöprogram. Vi anser därför att reglerna bör utformas så att en näringsidkare skall kunna erhålla skälig ersättning om han/hon kan visa att han/hon lider väsentlig ekonomisk skada till följd av begränsningarna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ersättning för produktionsbortfall vid ingripande enligt epizootilagen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:MJ9 yrkandena 1 och 2, 1998/99:MJ10 yrkande 1 och 1998/99:MJ11 yrkande 1 i motsvarande del antar regeringens förslag till epizootilag såvitt avser 15 § med den ändringen att paragrafens andra stycke erhåller följande lydelse: Ersättning för produktionsbortfall lämnas med sjuttiofem procent av den kostnad eller förlust som bortfallet medför om besättningen ej varit ansluten till frivilligt kontrollprogram och förebyggande djurhälsovård i enlighet med vad som anges i föreskrifter meddelade av regeringen. I övrigt lämnas full ersättning.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ersättning för kontrollåtgärder och förebyggande åtgärder*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:MJ10 yrkande 2 och 1998/99:MJ11 yrkande 2 dels avslår regeringens förslag till epizootilag såvitt avser 17 § 1, dels som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *ersättning för produktionsbortfall vid ingripande enligt zoonoslagen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:MJ9 yrkandena 3 och 4, 1998/99:MJ10 yrkande 3 och 1998/99:MJ11 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *ersättning vid föreskrifter om begränsning av riskbeteenden*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:MJ9 yrkande 5, 1998/99:MJ10 yrkande 4 och 1998/99:MJ11 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
Motionerna	2
Utskottet	3
Inledning	3
En ny epizootilag	4
En ny zoonoslag.....	11
Ändringar i lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.	16
Hemställan	16
Reservation	17
Bilaga Propositionens lagförslag	20